

УДК 372.882

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/100-22>**Інна КОШОВА,***orcid.org/0009-0001-4304-5925*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури та компаративістики
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна) *koshova_i@ukr.net*

ІМПРЕСІОНІСТИЧНА ПОЕТИКА ОПОВІДАННЯ МИХАЙЛА МОГИЛЯНСЬКОГО «НАРЕЧЕНА»: ПСИХОЛОГІЗМ, ХРОНОТОП І ЕРОТИЧНИЙ ДИСКУРС

У статті досліджено особливості імпресіоністичної поетики оповідання Михайла Могиланського «Наречена» та специфіку репрезентації образу головної героїні як втілення модерністської концепції «нової жінки». Актуальність дослідження зумовлена необхідністю подальшого осмислення творчої спадщини М. Могиланського як одного з малодосліджених представників українського модернізму початку ХХ століття. Метою статті є аналіз психологізму, хронотопу, світлотіньової та кольорової образності, системи художніх деталей у творі, а також з'ясування особливостей художнього втілення ідей жіночої емансипації та «нової моралі». Встановлено, що оповідання «Наречена» є показовим зразком української модерністської прози, у якому виразно реалізуються принципи імпресіоністичного письма. Психологізм твору ґрунтується на відтворенні миттєвих вражень, емоційних станів і внутрішніх переживань героїні. Виявлено, що важливу роль у формуванні художньої цілісності тексту відіграють світлотіньові та кольорові контрасти, фрагментарність портретних характеристик, система наскрізних деталей і суб'єктивізований хронотоп. Простір і час подаються крізь призму індивідуального сприйняття героїні, що відповідає естетиці імпресіонізму. Доведено, що головна героїня твору репрезентує модерністський тип «нової жінки» – освіченої, внутрішньо незалежної особистості, здатної до самостійного осмислення власних почуттів і сексуальності. Її поведінка інтерпретується як вияв концепції жіночої емансипації та «нової моралі», характерної для української модерністської літератури початку ХХ століття. Простежено інтертекстуальну спорідненість оповідання з художньо-філософськими пошуками В. Винниченка. Зроблено висновок, що «Наречена» демонструє органічне поєднання імпресіоністичної техніки письма з модерністським осмисленням проблем кохання, тілесності, свободи вибору та жіночої суб'єктності.

Ключові слова: Михайло Могиланський, імпресіонізм, психологізм, хронотоп, художня деталь, модернізм, нова жінка, жіноча емансипація, нова мораль.

Inna KOSHOVA,*orcid.org/0009-0001-4304-5925*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature and Comparative Studies

The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

(Cherkasy, Ukraine) *koshova_i@ukr.net*

IMPRESSIONIST POETICS IN MYKHAILO MOHYLIANSKYI'S SHORT STORY "THE BRIDE": PSYCHOLOGISM, CHRONOTOPE AND EROTIC DISCOURSE

The article explores the distinctive features of the impressionist poetics in Mykhailo Mohylianskyi's short story «The Bride» and analyzes the representation of the female protagonist as an embodiment of the modernist concept of the «new woman». The relevance of the study stems from the need to further examine the literary legacy of M. Mohylianskyi, one of the relatively understudied representatives of early twentieth-century Ukrainian modernism. The aim of the article is to examine the psychologism, chronotope, light-and-shadow and color imagery and the system of artistic details in the short story, as well as to identify the distinctive features of the artistic embodiment of the ideas of women's emancipation and the «new morality». It has been established that «The Bride» is a significant example of Ukrainian modernist prose, clearly embodying the principles of impressionist writing. The psychologism of the short story is grounded in the representation of fleeting impressions, emotional states and the heroine's inner experiences. The study reveals that light-and-shadow and color contrasts, the fragmentary portrayal of characters, the system of recurring artistic details and a subjectivized chronotope are essential to the artistic coherence of the text. Space and time are represented through the prism of the heroine's subjective perception, a feature that corresponds to the aesthetics of Impressionism. It is argued that the heroine represents the modernist type of the «new woman» – an educated and internally independent individual capable of self-reflection on her emotions and sexuality. Her behavior is interpreted as an expression of the ideas of

women's emancipation and the «new morality», which constituted an important component of early twentieth-century Ukrainian modernist discourse. The study identifies the intertextual affinity between the short story and the artistic and philosophical pursuits of Volodymyr Vynnychenko. It is concluded that «The Bride» exemplifies an organic synthesis of impressionist narrative techniques and a modernist engagement with the themes of love, corporeality, freedom of choice and female subjectivity.

Key words: Mykhailo Mohylianskyi, Impressionism, psychologism, chronotope, artistic detail, Modernism, the New Woman, women's emancipation, the New Morality.

Постановка проблеми. Творчість Михайла Могилянського, письменника, публіциста, літературного критика, малодосліджена в сучасному літературознавстві. Репресивні дії тоталітарного режиму перервали творчу діяльність митця в 30-х роках. «Якби постать М. Могилянського дотепер не була «білою плямою» в українській літературі, його беззаперечно можна було б наректи одним із засновників модерністської інтелектуальної прози, майстром урбаністичного й еротичного наративу» (Синьоок, 2015: 7). Послідовний естет у літературі, вірний модерністській стихії, він у своїх ранніх художніх творах (оповіданнях «Наречена», «Стріл», «Згуба», «Ратовниця», «Покута» та ін.) близький до імпресіоністичної прози М.Коцюбинського й неореалістичних здобутків В. Винниченка. «Шукаючи своє місце в літературі раннього модернізму, він приглядався до ідіостилю М. Коцюбинського, у творах якого «життя людини розгортається в нерозривному зв'язку з життям Космосу». Але йому був ближчий В. Винниченко з « новою мораллю », зокрема його трактування сексуальних аспектів людського існування» (Ковалів, 2013: 436). Як слушно зазначає С.Кривенко, «морально-етичні пошуки М.Могилянського ближчі до творів письменників, які переглядали старі моральні ідеали» (Кривенко, 2002: 13). Як у творах А. Кримського, В. Винниченка, О. Кобилянської та інших митців-модерністів, події в текстах М. Могилянського розвиваються в місті. Проте « побутовий елемент автора майже не цікавив » (Ковалів, 2013: 436), письменницький інтерес спрямований на психологію людини, митця «цікавлять яскраві спалахи почуттів, які чатують на людину в пекучій буденщині та монотонності повсякденного існування» (Богданова, 2018: 151), основна увага письменника сконцентрована на розвитку внутрішніх переживань, порухах людської душі, освітлених митцем, словами І.Франка, «мов магічною лампою».

Аналіз досліджень. Окремі аспекти творчості М. Могилянського досліджено в літературознавчих розвідках Л. Горболіс, О. Зелік, С. Іваницької, Ю. Коваліва, І. Кириленко, С. Кривенка, І. Нечиталюк, М. Слабошпицького, Т. Шкарлути, Н. Шумило та ін. Однак творча спадщина М. Могилянського як одного з малодосліджених

представників українського модернізму початку ХХ століття потребує подальшого осмислення. Особливий інтерес становить оповідання «Наречена», у якому поєднуються імпресіоністична поетика, психологізм та модерністське трактування жіночої суб'єктності. Аналіз тексту дає змогу глибше зрозуміти художні пошуки української модерністської прози, трансформацію гендерних моделей та формування концепції « нової жінки » в українській літературі початку ХХ століття.

Отже, **мета статті** – дослідити особливості імпресіоністичної поетики оповідання Михайла Могилянського «Наречена» (психологізм, хронотоп, світлотіньову та кольорову образність, систему художніх деталей), з'ясувати специфіку репрезентації образу головної героїні як втілення модерністської концепції « нової жінки », жіночої емансипації та « нової моралі ».

Виклад основного матеріалу. Оповідання «Наречена» викликало інтерес читачів і критиків ще за життя М.Могилянського. А екранізація новели в рамках десятисерійного проєкту Олега Бійми «Острів любові» суттєво популяризувала спадщину письменника, відкрила його ім'я широкому загалу. Твір починається з кольорового контрасту «темрява – світло». «Кондуктор чомусь не запаливав свічок, і в тісному купе ставало **темно: темрява**, здавалось, виповзала з усіх кутків, навіть вливалась у вікно, через яке, лежачи на канапі, видно було **стемніле** небо...» (Могилянський, 2015: 160). Нічний час, темрява дає змогу «затемнити» події, «втаємничити, заглибити в архетипне дно» (Зборовська, 2003: 365), у світ інстинктів, у світ несвідомого. Як і в новелах М.Коцюбинського, героїня оповідання М.Могилянського стає колекціонеркою почувань і вражень. Автор ніби нанизує відчуття: «раптом неспокій опанував дівчину», далі «ставало ніяково», «нічого ображаючого, нічого навіть неприємного», «стих неспокій і солодка утома опанувала її», «почувши якусь небезпеку», «тривогою здригнуло серце», «знову хвилі неспокою», «тривога», «солодка утома», «почуття власті сповняло радістю», «почуття тепла», «не було своєї волі», «хвилі великої непереможної пасивності, великої радості безмежної покори», «страшенна утома», «вихор захоплюючої пристрасті», почувала «незви-

чайну енергію і силу», «дике шаленство», «пропасниця жаги», «без усякої жаги, ніжно», «стомлене, але щасливе лице», «буйній радості» тощо.

Цілком у дусі імпресіонізму автор не дає докладних портретних характеристик, натомість виокремлює промовисті наскрізні деталі (очі, губи, борода в незнайомця), що проходять через увесь твір. «З **темного** кутка супроти неї **чорніли блискучі очі**, наче прикуті до її **очей**. **Пильний погляд тих гарячих очей** дівчина примітила ще удень...» (Могилянський, 2015: 160). А коли випадковій сусідці дівчина розповідала, що їде, скінчивши іспити на жіночих курсах, до нареченого, шлюб з яким «має одбутись зараз по її приїзді», помічала, що «якийсь **чудний уміх** злегка торкав **пухкі, ніжні губи** і ховався в **м'якій русявій бороді**» незнайомця. У його очах дівчина «читає» «замислену мрійну серйозність», «гарячу пильність», їй ставало ніяково, але не неприємно, не образливо, навпаки той «пильний погляд гарячих мрійних очей» вабив її. Лишившись сам на сам із незнайомцем у темному просторі кімнати купе, дівчина не уявляє його лица, а ніби бачить «**чудний усміх**, що злегка торкав **пухкі, ніжні губи** і ховався в **м'якій русявій бороді**» (Могилянський, 2015: 161). Ці портретні деталі дають можливість «домалювати» цілісний образ.

Штрихів до портрету дівчини автор не дає зовсім, лише в кінці твору вона дивиться в дзеркало й бачить «своє стомлене, але щасливе лице» (Могилянський, 2015: 164) і йде до нареченого, «облита [...] променями веселого весняного сонця, з ясною усмішкою на обличчі, вся сяюча, як сонце, чиста й непорочна» (Могилянський, 2015: 165). Про нареченого автор лише каже, що це «зовсім ще молодий парубок з букетом білих троянд» (Могилянський, 2015: 165), лица якого під дією гіпнотичного погляду «гарячих очей» незнайомця наречена «не могла собі уявити» (Могилянський, 2015: 161). У творі немає імен, персонажі новели – це дівчина, наречений, незнайомець, кондуктор, випадкова сусідка і «звозчик». Відтак немає ознак історичного часу, ця колізія може відбутися з кожним і кожною в будь-якому місті (у творі це «велике губерньське місто N»), у будь-якій країні. Про дівчину читач знає лише те, що вона закінчила жіночі курси і їде на південь до нареченого, за якого одразу після приїзду має вийти заміж. Про незнайомця ж знаємо тільки, що він їде до губерньського міста N, а живе в селі, до якого з міста «їхати ще верстов з 20» (Могилянський, 2015: 163). Герої захоплені непереможною силою пристрасті, яка знімає всі умовності й побутові деталі, увага сконцентрована на раптовому

спалаху еротичного інстинкту, дуже влучно схарактеризованого В.Винниченком як «зойк крови», «бездумний, непереможний голод тіла», «наказ вічності, яка не допускає опору собі» (Винниченко, 1980: 334).

Крізь призму поетики імпресіонізму доцільно розглядати специфіку хронотопу оповідання «Наречена». Простір і час не лише об'єктивно існують, а «суб'єктивно переживаються й усвідомлюються людьми» (Акулова, 2011: 22). І оскільки імпресіоністів цікавив насамперед суб'єктивний аспект осягнення дійсності, тому час і простір сприймаються крізь призму внутрішнього стану людини («актуальний хронотоп», за Ю.Кузнецовим). «Усі враження актуальні, тобто фіксують те, що відбувається тут і нині» (Кузнецов, 2004: 49). Увага М.Могилянського сконцентрована не на хронологічній зміні подій у житті героїні, а на одному моменті, епізоді, короткій миті в її житті, словами І.Денисюка, «таке собі інтермецо в подорожі нареченої до свого судженого» (Денисюк, 1999: 131). Усе буденне зникає («Як потопаючий за соломину, вхопилась вона за згадку про нареченого, думала про шлюб [...] Але дивна річ! Згадка про шлюб оддавала чогось холодом, була навіть неприємна [...]» (Могилянський, 2015: 161)), поступається місцем непересічному, неповторному, одномоментному. Героїня новели М.Могилянського в просторі маленького темного купе сконцентрована лише на своїх відчуттях, викликаних близькістю незнайомого чоловіка. Навіть поява стороннього («стукнули двері і почулися важкі кроки кондуктора») чи поява світла не змінює почувань дівчини, не розбуджує холодного розуму й логіки, вона всезагально належить своїм відчуттям, магнетичний зв'язок між поглядами нареченої й незнайомця не розривається («Світло не увільнило дівчини з-під власті гіпнотизуючого погляду» (Могилянський, 2015: 162)).

Автор використовує світлотіньові ефекти. Темрява створює особливу атмосферу, що сприяє зближенню двох незнайомих людей, викликає відчуття інтимності, активізує романтичні почуття («**Не почувачи** тепер **ніяковості – темрява** робила більш **сміливою**, – вона **не могла одвести** очей від тих очей, що **палали жагучим полум'ям** і наскрізь пронизували її» (Могилянський, 2015: 161)). Дівчині здається, що вона перебуває під гіпнозом, погляд незнайомця її гіпнотизує, тривога й неспокій то з'являються, то зникають, врешті вона починає відчувати радість від добровільного підкорення чужій волі («сон одлетів від якогось неспокою», «під гіпнотизуючим поглядом гарячих очей стих неспокій

і солодка утома опанувала її», «даремне силувалась дівчина, наче почувши якусь небезпеку, змагались з властю того гіпнозу», «згадка про шлюб оддавала холодом», «мрійні очі незнайомця, ніжні, пухкі губи з чудним усміхом не давали уявити, які губи в нареченого», «мусила скоритись гіпнотизуючому поглядові», «солодка утома [...] опановувала всім тілом», «не хотілось змагаться з властю гіпнотизуючого погляду, а почуття тієї власті сповняло радістю» (Могилянський, 2015: 161)). Простір темного затишного купе викликає бажання ближчого контакту, підштовхує до романтичних жестів. Відомо, що, коли навколо немає яскравого освітлення, люди більше звертають увагу на дотики та емоції, відтак виникають більш близькі стосунки. Тому й каже автор: «І **нічого дивного не було** вже для дівчини, коли незнайомиць підвівся з своєї канапи, наблизився до неї, тихо **взяв її тремтячу руку** і почав укривати її **гарячими поцілунками**» (Могилянський, 2015: 161–162). Світло свічки додає нових штрихів до портрету незнайомця: дівчина бачить, що обличчя було красиве й бліде («Тепер, в **світлі блимаючої свічки**, дівчина бачила його **гарне**, трохи **строге обличчя**, з якого **пристрасть** стерла **усі фарби**, укривши **смертельною блідістю**. Великі, **темні очі** горіли скоряючою жагучістю...», «вона тільки наче у сні помітила **красу його обличчя**» (Могилянський, 2015: 162)).

Час сюжетної дії становить приблизно дві з половиною доби (невідомо, коли почалася ця подорож, читач знайомиться з історією, коли в купе почало темніти, далі тричі автор вказує час – «15 хвилин» (саме стільки лишається їхати до міста N і через 15 хвилин незнайомиць мав вийти, проте «через 15 хвилин вони вийшли з вагона в N»), далі дія відбувається вночі («стояла тепла травнева ніч»), «дві години бушував вихор дикої оргії» (Могилянський, 2015: 163), далі ранок («ранок віддавна дивився у вікна», «був чудовий весняний ранок» (Могилянський, 2015: 164)) і в останньому фрагменті новели автор вказує на час («До поїзда на південь лишалося з півгодини»; «Минув день, минула й ніч, знов піднялось над землею сонце...») (Могилянський, 2015: 164)).

Отже, фабульний час новели – це лише короткий фрагмент, вихоплений з потоку життя, момент (кажучи словами В. Винниченка). Простір новели – це простір тісного купе, далі простір «критого екіпажу», яким герої їдуть у готель («темний куточок екіпажу» (Могилянський, 2015: 163)), кімната готелю, яку письменник означає тільки штрихами («зійшла вона на другий поверх отелю», «номерний послав постелю»), вокзал («звеліла везти себе

до вокзалу» (Могилянський, 2015: 164)), знову купе («увійшла в купе і лягла на канапу») і врешті перон на маленькій станції «серед зеленого степу» (Могилянський, 2015: 165). Розширенню просторових меж новели сприяють згадки, що наречена їде на південь і що незнайомиць їхав до великого губернського міста N, з якого «додому на село йому треба було їхати ще верстов з 20» (Могилянський, 2015: 163).

Отже, основна дія відбувається в обмеженому, «стисненому» просторі купе й кімнати готелю. Можемо констатувати неточність, приблизність часових орієнтирів і відсутність топографічної точності при позначенні простору в новелі «Наречена», що властиве поетиці імпресіонізму. До речі, психологічний стан героїні в цих часопросторах різний: у купе – **пасивність**, «безмежна **попора**», «страшенна **утома**: все тіло здавалось налитим оловом», «ледве переставляючи ноги» (Могилянський, 2015: 163) тощо, у кімнаті готелю – «несподівано настала з нею **метаморфоза: вихор захоплюючої пристрасті** не лишив і сліда недавньої утоми. **Досі** весь час **пасивна**, вона почула в собі **незвичайну енергію і силу**» (Могилянський, 2015: 163). Цей психологічний стан нареченої М. Могилянський описує словами «дике шаленство», «зривати одержу», «зірвала все, навіть білизну», «пропасниця жаги біла тіло і душу дівчини», «безодня дикої пристрасті і скажених обіймів» тощо.

До речі, стан підкореності, який відчуває героїня («її душу захопили хвилі великої непереможної пасивності, великої радості безмежної покорі. Її воля цілком належала його волі, і скоритися їй було для неї невимовним щастям. [...] вона належала йому, як рабня...») (Могилянський, 2015: 163)), названий Р. Крафт-Ебінгом і пояснений З. Фройдом як стан, що розвивається в жінки до чоловіка, який першим задовольнив її любовну тугу, пригнічувану протягом довгого часу, і подолав спротив, що склався під впливом середовища і виховання (Фрейд, 2006: 294). Дошлюбний зв'язок із незнайомцем, йдучи за З. Фройдом, може бути пояснений як складний підсвідомий процес. Наречений уособлює «чисту», соціально схвалену любов, тоді як незнайомиць стає об'єктом для витісненої, «брудної» сексуальності, яку жінка боїться чи не хоче приносити в сімейне життя. Віддаючись незнайомцю, вона ніби «залишає» цей аспект поза шлюбом, щоб увійти в нього «чистою» (твір саме так і закінчується: «І наречена йшла назустріч своєму нареченому вся облита скісними ще променями веселого весняного сонця, з ясною усмішкою на обличчі, вся

сіяюча, як сонце, чиста й непорочна» (Могилянський, 2015: 165)). Беззастережно віддавшись силі пристрасті (автор називає це «пропасниця жаги», «безодня дикої пристрасті», «вихор дикої оргії»), героїня, так би мовити, розділяє, відокремлює сексуальний «драйв» від емоційної прив'язаності, щоб зберегти ідеалізований образ майбутнього шлюбу, намагається прожити «приховану себе» перед тим, як постати в ролі «доброї дружини».

Потужний лібідозний сплеск, який переживає героїня твору М. Могилянського, демонструє виразну інтертекстуальну спорідненість із жіночими образами В. Винниченка, котрі часто експериментують з любов'ю. Згадаймо Дару (роман «Чесність з собою»), яка, перебуваючи в шлюбі з некоханим чоловіком, вдається до радикальної сексуальної автономії – в готелі замовляє собі чоловіка. Героїня М. Могилянського маркована виразними ознаками інтелектуальної та соціальної емансипації. Вона випускниця жіночих курсів, смілива, активна, поведінкою схожа на Ріну з роману В. Винниченка «Божки» або Таню з роману «Рівновага», сексуальний потяг вона відокремлює від традиційного шлюбу, їй могли б належати слова Винниченкової Дари: «Не ті, що легко дивляться на фізичні відносини, суть неморальні, але ті неморальні, для котрих в них весь жах, мораль і всі родинні відносини. [...] Збожеволій, помри, але не смій порушити право власності чоловіка. [...] Або бреші, затуляйся душею...» (Винниченко, 1919: 186).

Тоді як наречений бачиться наївним, молодим (автор каже: «На початку перона стояв зовсім ще молодий парубок з букетом білих троянд у руці і пильно дивився на вікна поїзда» (Могилянський, 2015: 165)). Автор майстерно підкреслює цю різницю через систему художніх деталей та символіку простору. Опозиція між «новим» і «старим» виразно прочитується вже в момент зустрічі: юнак із букетом білих троянд втілює традиційну обрядовість. Проте найвиразнішим маркером анахронізму виступає екстер'єр локації, куди прибуває наречена, – маленька станція серед степу й старосвітський екіпаж («Поїзд підходив до **маленької станції серед зеленого степу**. Біля станції дівчина угледіла **старосвітський екіпаж**, запряжений чотирма кіньми» (Могилянський, 2015: 164–165)). Таким чином, у тексті актуалі-

зується протистояння між «новою мораллю» і міщанським консерватизмом, який, за висловом В. Винниченка, був отриманий «у спадщину від дідів» (Винниченко, 1919: 97).

Висновки. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що оповідання М. Могилянського «Наречена» є показовим зразком української модерністської прози початку ХХ століття, у якому виразно реалізуються принципи імпресіоністичної поетики. Письменник зосереджує увагу не на зовнішньому перебігу подій, а на відтворенні мінливих психічних станів, емоційних реакцій і внутрішніх переживань героїні. Психологізм твору ґрунтується на фіксації миттєвих вражень, настроєвих коливань та афективних станів. Визначальними рисами імпресіоністичної поетики оповідання є фрагментарність портретних характеристик, домінування промовистої художньої деталі, використання світлотіньових і кольорових контрастів, а також особлива організація хронологу. Простір і час у творі подаються крізь призму індивідуального сприйняття героїні: локалізований простір купе та готельного номера, неточність часових і просторових координат, концентрація на короткому епізоді людського життя сприяють увиразненню внутрішнього сюжету та відповідають естетиці імпресіонізму.

Дослідження образу головної героїні засвідчило, що М. Могилянський створює тип «нової жінки», характерний для модерністської літератури початку ХХ століття. Освічена, внутрішньо незалежна, здатна до самостійного переживання й осмислення власної сексуальності, героїня виходить за межі традиційних уявлень про жіночу роль у суспільстві. Її поведінка репрезентує модерністську концепцію жіночої емансипації та «нової моралі», близьку до художньо-філософських пошуків В. Винниченка.

Отже, оповідання «Наречена» демонструє органічне поєднання імпресіоністичної техніки письма з модерністським осмисленням проблем кохання, тілесності, свободи вибору та жіночої суб'єктності. Твір посідає важливе місце в контексті українського раннього модернізму й потребує подальшого вивчення в аспектах гендерної поетики, психоаналітичної інтерпретації та інтертекстуальних зв'язків із творчістю українських модерністів початку ХХ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акулова Н. Ю. Імпресіоністичний хронотоп у системі поетики Михайла Івченка. *Наукові праці Кам'янець Подільського національного університету ім. І. Огієнка : Філологічні науки*. Випуск 27. Кам'янець Подільський : Аксіома, 2011. 396 с. С. 22–26.
2. Богданова М. М., Богданова М. І. Пошук людської екзистенції в малій прозі Михайла Могилянського. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Бердянськ : БДПУ, 2018. Вип. 15. С. 148–155.
3. Винниченко В. К. Чесність з собою. Твори : У 10 т. Київ – Відень : Дзвін, 1919. Т. 10. 268 с.
4. Винниченко В. К. Щоденник. Т. 1. Едмонтон – Нью-Йорк : Канадський Інститут Українських Студій, комісія УВАН у США, 1980. 500 с.
5. Денисюк І. О. Розвиток малої прози в українській літературі XIX – поч. XX ст. Львів : Наук.-вид. т-во «Академія-експрес», 1999. 280 с.
6. Зборовська Н. В. Психоаналіз і літературознавство : Посібник. Київ : Академвидав, 2003. 392 с.
7. Ковалів Ю. І. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст. : підручник : у 10 т. Київ : ВЦ «Академія», 2013. Т. 2. 624 с.
8. Кривенко С. М. Творчість Михайла Могилянського у літературному контексті доби : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2002. 20 с.
9. Кузнецов Ю. Б. Актуальний хронотоп (художній простір і художній час) і кут зору оповідача в імпресіоністичному творі. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2004. №3. С. 46–51.
10. Могилянський М. М. Честь. Вбивство : Вибране. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 208 с.
11. Синько Т. І. На роздоріжжях честі. *Могилянський М. Честь. Вбивство : Вибране*. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 208 с. С. 7–10.
12. Фрейд З. Табу незайманості. Харків : Фоліо. 2006. 414 с.

REFERENCES

1. Akulova N. Yu. (2011). Impresionistychnyi khronotop u systemi poetyky Mykhaila Ivchenka. [The Impressionistic Chronotope in the Poetic System of Mykhailo Ivchenko]. *Naukovi pratsi Kamianets Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohienka : Filolohichni nauky*. Vypusk 27. Kamianets Podilskyi : Aksioma. 396 s. S. 22–26. [in Ukrainian].
2. Bohdanova M. M., Bohdanova M. I. (2018). Poshuk liudskoi ekzystentsii v malii prozi Mykhaila Mohylianskoho. [The Quest for Human Existence in Mykhailo Mohylianskyi's Short Prose]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Berdiansk : BDPU. Vyp. 15. S. 148–155. [in Ukrainian].
3. Vynnychenko V. K. (1919). Chesnist z soboiu. [Honesty with Oneself]. *Tvory : u 10 t*. Kyiv; Viden : Dzvin. T. 10. 268 s. [in Ukrainian].
4. Vynnychenko V. K. (1980). Shchodennyk. [Diary]. T. 1. Edmonton – Niu-Iork : Kanadskyi Instytut Ukrainskykh Studii, komisiia UVAN u SSHA. 500 s. [in Ukrainian].
5. Denysiuk I. O. (1999). Rozvytok maloi prozy v ukrainskii literaturi XIX – poch. XX st. [The Development of Short Prose in Ukrainian Literature of the 19th and Early 20th Centuries]. Lviv : Nauk.-vyd. t-vo «Akademiia-ekspres». 280 s. [in Ukrainian].
6. Zborovska N. V. (2003). Psykhoanaliz i literaturoznavstvo. [Psychoanalysis and Literary Studies]. Kyiv : Akademvydav. 392 s. [in Ukrainian].
7. Kovaliv Yu. I. (2013). Istoriia ukrainskoi literatury: kinets XIX – poch. XXI st. [History of Ukrainian Literature: From the Late 19th to the Early 21st Century] : pidruchnyk : u 10 t. Kyiv : VTs «Akademiia». T. 2. 624 s. [in Ukrainian].
8. Kryvenko S. M. (2002). Tvorchist Mykhaila Mohylianskoho u literaturnomu konteksti doby : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.01.01. [The Literary Works of Mykhailo Mohylianskyi in the Context of His Time]. Kyiv. 20 s. [in Ukrainian].
9. Kuznetsov Yu. B. (2004). Aktualnyi khronotop (khudozhnii prostir i khudozhnii chas) i kut zoru opovidacha v impresionistychnomu tvorі. [The Chronotope (Artistic Space and Time) and the Narrator's Point of View in an Impressionist Literary Work]. *Vsesvitnia literatura v serednikh navchalnykh zakladakh Ukrainy*. №3. S. 46–51. [in Ukrainian].
10. Mohylianskyi M. M. (2015). Chest. Vbyvstvo : Vybrane. [Honor. Murder]. Kyiv : VTs «Akademiia». 208 s. [in Ukrainian].
11. Synook T. I. (2015). Na rozdorizhziakh chesti. [At the Crossroads of Honor]. Mohylianskyi M. Chest. Vbyvstvo : Vybrane. Kyiv : VTs «Akademiia». 208 s. S. 7–10. [in Ukrainian].
12. Freid Z. (2006). Tabu nezaimanosti. [The Taboo of Virginity]. Kharkiv : Folio. 414 s. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 22.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.08.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

